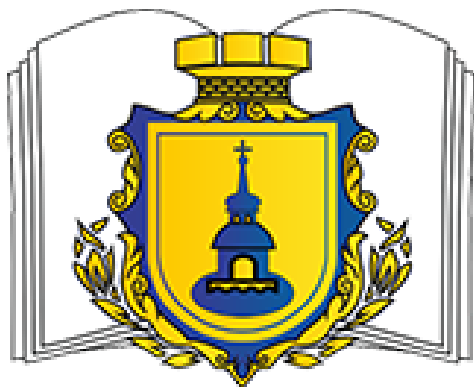

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»
ЗАХІДНОЧЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У М. ПЛЗЕНЬ
(ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI)**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
І МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО:
ТОЧКИ ДОТИКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

Переяслав-Хмельницький – 2018

ЛІТЕРАТУРА

1. Дейк ван Т.А. Язык. Познание. Коммуникация / Дейк ван Т.А. ; [пер. с англ. ; сост. Петров В.В. ; под ред. Гарасимова]. – М. : Прогресс, 1989. – 310 с.
2. Мартинюк А.П. Аргументація та сугестія як інструментальні стратегії дискурсу / А.П. Мартинюк // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2015. Вип. 55. – С. 238-246.
3. Фролова І.Є. Регулятивний потенціал стратегії конфронтації в англomовному дискурсі : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Фролова Ірина Євгенівна. – Харків, 2015. – 508 с.
4. Шевченко І.С. Прагматичні прояви Я-концепції мовця у дискурсі // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна – Х.: Константа, 2001. – № 537. – С. 11-16.

Ольга Кім

Науковий керівник – доц. Яценко М.О.

*(Харківський національний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди)*

РЕЛІГІЙНИЙ ДИСКУРС ЯК РІЗНОВИД ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ДИСКУРСУ

Поняття «дискурс» досліджується вже тривалий час, але загальноприйнятого підходу до цього поняття досі не існує. Проблемою дискурсу займалися вчені Е. Бенвініст, Ю. Хабермас, М. Стаббс, П. Серіо, В.С. Грігор'єва, В.Є. Чернявська, В.А. Звєгінцев, В.В. Красних, В.І. Карасик, Н.Д. Арутюнова, Ф.С. Бацевич та ін.

В рамках цього дослідження ми погоджуємось з визначенням Н.Д. Арутюнової: «Дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, соціокультурними, прагматичними, психологічними факторами; це – текст, узятий в аспекті подій; мовлення, що розглядається як цілеспрямоване соціальне явище, дія, як компонент, що приймає участь у взаємодії між людьми і механізмах їх свідомості. Дискурс – це мовлення, занурене у життя [1, с. 136–137]».

В ході вивчення дискурсу постає питання класифікації і категоризації. В.І. Карасик виділяє соціолінгвістичні та прагмалінгвістичні види дискурсу. До соціолінгвістичних видів учений відносить інституціональний та бутийний дискурси, до прагмалінгвістичних – гумористичний та ритуальний. В межах інституціонального дискурсу В.І. Карасик виділяє науковий, масово-інформаційний, політичний, релігійний, педагогічний, медичний, військовий, юридичний, дипломатичний, діловий, рекламний, спортивний та ін. види дискурсу [3, с. 199].

Предмет даного дослідження – релігійний дискурс.

Мета – розглянути поняття релігійного дискурсу та його особливості.

Актуальність дослідження полягає в тому, що мова й релігія тісно пов'язані між собою. Релігія є одним з доменів спілкування, соціальним

інститутом, в межах якого існують певні тексти. Вивчення релігійного дискурсу важливе, адже це допомагає читати й розуміти релігійні тексти, спілкуватись з людьми, які вірять в Бога, дізнаватись і порівнювати різні погляди та бути толерантними.

Релігійним дискурсом займались лінгвісти В.І. Карасик, К.В. Бобирєва, Є.Г. Ясиновська, І.В. Богачевська, І.М. Пієвська, Керолайн Стішель, Тодд Пеннер, Вернон Робінс, Чарльз Фергюсон, Зьонке Фіннерн, Славомір Шцтаєр.

В.І. Карасик вирізняє такі риси релігійного дискурсу:

1) учасники інституціонального дискурсу поділяються на агентів та клієнтів. До агентів релігійного дискурсу відносяться служителі церкви, до клієнтів – паства. Бог є унікальним учасником в релігійному дискурсі – суперагентом;

2) хронотоп релігійного дискурсу чітко окреслений: храм – прототипне місце, час фіксується жанровою специфікою (є встановлений час для проповіді, немає чітко визначеного часу для сповіді, молитви);

3) мета релігійного дискурсу: заклик до віри та покаяння, повчання та ствердження в вірі та чесноті, роз'яснення віровчення;

4) цінності релігійного дискурсу – це цінності віри: визнання Бога, розуміння гріха та чесноти, спасіння душі, відчуття дива, дотримання обрядів. Специфіка релігійного дискурсу полягає в тому, що цінності стверджуються відверто (на відміну від наукового або офіційно-ділового спілкування). Цінності релігійного дискурсу вербалізовані не тільки в текстах священного письма, а й у численних коментарях, проповідях тощо. Висловлюються цінності в релігійному дискурсі в безпосередньо чистому виді, а також в приповідях, притчах та оповіданні;

5) ключовий концепт релігійного дискурсу – «віра»;

6) матеріал релігійного дискурсу – сукупність усних і письмових текстів – вимагає спеціального вивчення. Тексти святого писання мають виключну роль в релігійному дискурсі, оскільки вони є прецедентними текстами;

7) лексичні особливості: а) метафори спорідненості в звертанні, наприклад: *«брати і сестри»*; б) особливості використання особистих займенників: немає ввічливої форми *«Ви»*, роль займенника *«я»* дуже незначна;

8) синтаксичні особливості: наявність великої кількості спонукальних речень. Наприклад, в християнському релігійному дискурсі: *«Шануй свого батька та матір свою [4, с. 184]», «Не вбивай [4, с. 184]», «Не кради [4, с. 184]»* та ін.;

9) до дискурсивних формул релігійного дискурсу відносять прийняті в спілкуванні даного типу кліше та звороти. Джерелом цих зворотів часто є текст святого писання. Наприклад, в християнському релігійному дискурсі: *«Благодать вам і мир від Бога Отця нашого і Господа Ісуса Христа [4: 1061]»* та ін [3].

У К.В. Бобирєвої знаходимо визначення релігійного дискурсу: «В вузькому розумінні релігійний дискурс – це сукупність мовних актів, що використовуються в релігійній сфері, в широкому – набір певних дій,

спрямованих на залучення людини до віри, а також мовні комплекси, що супроводжують процес взаємодії комунікантів [2, с. 5]».

К.В. Бобирева називає агентів релігійного дискурсу адресантами, а клієнтів – адресатами; суперагента – автором. Дослідниця поділяє всіх адресатів релігійного дискурсу на дві групи: віруючі та невіруючі (атеїсти). Дослідниця також виділяє певну групу людей між основними двома: «ті, які мають сумніви» [2, с. 7].

Стосовно хронотопу релігійного дискурсу, в рамках даного дослідження ми погоджуємось з К.В. Бобиревою, яка вважає, що кордони релігійного дискурсу виходять далеко за межі церкви. В залежності від ситуації та особливостей взаємовідносин дослідниця вирізняє наступні види релігійного спілкування: а) спілкування в церкві як основному релігійному інституті, б) спілкування в малих релігійних групах, в) особисте спілкування людини з Богом [2, с. 5].

К.В. Бобирева вбачає релігійний дискурс жорстко ритуалізованим. Можна говорити про вербальний (використання кліше, наприклад: «*В ім'я Отця, Сина і Святого Духа, амінь* [4: 927]») і невербальний ритуал (певні дії: підняття рук, схилення голови, колінопреклоніння тощо) [2, с. 5].

К.В. Бобирева вирізняє такі базові концепти: «віра», «Бог» [2, с. 13].

Таким чином, релігійний дискурс визначаємо як вид інституціонального дискурсу, який складається з сукупності усних і писемних текстів, мовних актів, що використовуються в релігійній сфері; набору певних дій, спрямованих на заклик до віри та утвердження в вірі, а також набір мовних комплексів, що супроводжують процес взаємодії комунікантів. Метою релігійного дискурсу є заклик до віри та покаяння, повчання та ствердження в вірі та чесноті, роз'яснення віровчення. Учасники релігійного дискурсу поділяються на агентів, клієнтів та суперагента. Хронотоп релігійного дискурсу залежить від типу спілкування, його часто не можна чітко визначити, оскільки кордони релігійного дискурсу виходять далеко за межі церкви. Тексти святого писання мають виключну роль в релігійному дискурсі, оскільки вони є прецедентними текстами. Ключові концепти релігійного дискурсу – «Бог» і «віра». Релігійний дискурс є ритуалізованим. Цінності релігійного дискурсу – цінності віри, які стверджуються відверто. Релігійний дискурс характеризується незвичним використанням особистих займенників, великою кількістю спонукальних речень, особливими кліше і зворотами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. М.: Сов. энцикл., 1990. С.136–137.
2. Бобырева Е.В. Религиозный дискурс: ценности, жанры, стратегии: автореф. дис. на соискание уч. степени доктора филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Е.В. Бобырева. – Волгоград, 2007. – 45 с.
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 331 с.

4. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Переклад проф. І. Огієнка. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2009. – 1152 с.

Катерина Кутня
Науковий керівник – проф. Потапенко С.І.
(Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)

STATEHOOD IDEA IN INTRODUCTIONS TO AMERICAN AND UKRAINIAN PRESIDENTS' INAUGURALS: CROSS-LINGUISTIC APPROACH

The aim of the paper consists in comparing linguistic units naming statehood in the introductions to American and Ukrainian presidents' inaugural addresses from the cross-linguistic perspective: President Obama's first and second inaugurals, President Yanukovych's speech (2010) and President Poroshenko's address (2014).

The analyzed introductions to Barack Obama's inaugurals name the statehood idea with reference to people by the address *my fellow citizens*, noun *American* and phrases *our nation*, *this nation*, while the phrase *our Constitution* combines people with belonging to the country. Ukrainian texts describe the statehood idea from three perspectives: people, country and its leaders. People are denoted by the address *дорогі співвітчизники* «*dear compatriots*» and the noun *українці* «*Ukrainians*». The phrases *народ України* «*Ukrainian people*», *європейський народ* «*European people*» identify people from the outside perspective without uniting the nation which is characteristic of the inclusive *our* in American speeches. The country is introduced by the nouns *країна* «*country*», *Україна* «*Ukraine*», the phrase *український Донбас* «*Ukrainian Donbas*» while the leader of the country is designated by the phrases *президент України* «*President of Ukraine*» and *глава української держави* «*head of the Ukrainian state*».

The introductions to all the inaugurals under investigation is similar in the first utterances addressing the audience denoted by the units of corresponding languages. In both speeches President Obama addresses the audience by the phrase *my fellow citizens*. In his first inaugural (2009) the idea of statehood is also rendered by the indirect object *to our nation* where the inclusive *our* unifies the nation in gratitude to the outgoing president: *My fellow citizens: I thank President Bush for his service to our nation, as well as the generosity and cooperation he has shown throughout this transition* [1, e – ref].

President Obama's second text (2013) differs from the first one in the use of the phrase *our Constitution*, where the inclusive pronoun *our* unites the people and the president while the direct object *this nation* refers to the people by the demonstrative pronoun *this*, which intensifies belongingness to the American people. In the last utterance of the introduction the direct object *American* together with the inclusive *us* combines the external and internal views of the nation: *Vice President Biden, Mr. Chief Justice, members of the United States Congress, distinguished guests, and fellow citizens: Each time we gather to inaugurate a President we bear witness to the enduring strength of our Constitution. We recall that what binds this*